

DEL F MIJ N GEZICHT O P

Serie Delf mijn gezicht op

Lieve, eenvoudige mensen die dit eigenlijk al weten.
En lieve wijzen en verstandigen. Fijn dat jullie er ook zijn. Luister goed.

Ik ben aan het radicaliseren. Het lijkt alsof deze zomer het drama dat zich lang heeft opgebouwd is begonnen zich te ontvouwen. Droogte, hitte, branden, lege rivieren, smeltende gletsjers, mislukkende oogsten. Stervende dieren, planten; dode grond. En tegelijk: oorlog, polarisatie, inflatie, grote problemen juist in collectieve sectoren: zorg, huisvesting, onderwijs, belastingdienst, opvang van vluchtelingen. En tegelijk: kneiterharde publieke debatten, schaamteloos racisme en fascisme. Onbegrijpelijke drukte op Schiphol en in de slachthuizen. Bazen van grote bedrijven die in een jaar tijd 30 procent meer zijn gaan verdienen. Miljarden die uitgekeerd worden aan aandeelhouders. Want... het gaat goed met de economie!

Onze manier van leven is niet houdbaar. Dat horen we al jaren, maar nu lijkt de wal echt het schip te gaan keren. We gedragen ons als verweerde adolescenten die maar aan de borsten van moeder aarde blijven zuigen, terwijl zij leeg en uitgeput raakt en wij volwassen zouden moeten worden. Als we niet anders gaan leven, is het einde nabij.

Toen deze zinnen zich vormden, in deze zonnige zomer met al dat akelige nieuws, dacht ik: nu klink ik als Johannes de Doper. Hij was de zoon van een hogepriester die afstand deed van zijn privileges en donderpredikte in de woestijn, bij de rivier. 'Bekeer u! Want het einde nadert!' Jezus liet zich door hem bekeren. Maar daarna sloeg Jezus een andere toon aan. Niet minder radicaal of veeleisend. Maar wel: anders. Minder radeloos, minder boos. We noemen het nog steeds: evangelie. Goed nieuws.

We lazen over de zending van de 72, een fascinerend stukje. Het is met het evangelie als met de grond onder onze voeten. Eerst zie je gewoon aarde, maar als je met aandacht gaat kijken, dan zie je aaltjes, wormpjes, torretjes, mieren, schimmels. Een web van leven – als het goed is – dat ons draagt.

Ik belicht een paar elementen. Het eerste is vooral leuk voor de wijzen en verstandigen onder ons. Want zie je hoe weinig inhoud de leerlingen meekrijgen? 'Het koninkrijk van God is nabij!', en 'Vrede zij met je!', dat is het wel zo'n beetje. De rest moet blijkbaar komen uit al het andere: lege handen; een mengeling van overtuigd zijn van de missie én van opperste kwetsbaarheid. Letterlijk levend van wat je ontvangt, waaronder ook het eten dat je aangeboden krijgt. Dat klinkt onschuldig, maar in een cultuur met uitgebreide voedingsvoorschriften is dat schokkend.

Een ander element: merk op hoe essentieel de ontmoeting is voor de boodschap. Jezus stuurt mensen niet als eenlingen voor zich uit, maar twee aan twee en met zo weinig spullen en met zo weinig woorden dat het wel tot ontmoeting moet komen, met elkaar en met anderen. Hij geeft ook een handig advies tegen polarisatie. Wens een ander vrede, zegt hij. Als die wordt ontvangen, dan begint het, de ontmoeting. Als je vrede niet wordt ontvangen, ga dan niet in discussie, maar waarschuw, schud het stof van je voeten en trek verder. Volgens mij is dit een probaat recept tegen veel giftige discussies in onze tijd, waarin mensen niets willen uitwisselen, maar alleen willen winnen, koste wat kost.

En nog iets: als de 72 leerlingen terugkomen, van hun ongewisse reis, met lege handen en nauwelijks instructies, dan blijkt dat ze geen machteloosheid hebben ervaren, maar juist macht! 'Zelfs de demonen onderwerpen zich aan uw naam', zeggen ze. Merk op hoe Jezus subiet alles doet om die macht te relativiseren. 'Ik heb Satan als een lichtflits uit de hemel zien vallen', zegt hij. Oftewel: de Boze, de Tegenspreker is al onttroond. En ook zegt hij: 'Verheug je niet omdat je wint van geesten, maar omdat je naam in de hemel opgetekend is.' Oftewel: wees niet blij over je macht, maar over dat je gekend bent, in eeuwigheid. En dan is er dat sublieme slot, waarin Jezus extatisch wordt en juicht. Daar kom ik nog op terug.

Achter mij zie je een nieuw doek, met 72 gezichten. Het zijn 72 vlakken, op één ervan staan twee gezichten en op één ervan geen: een open plek. Voor Elia, zei kunstenaar Jo-anne de Haan. En wie weet hoe Elia eruitziet, tegenwoordig. Het idee voor dit nieuwe doek is geboren uit de ervaringen sinds corona. Want het is nog maar 2,5 jaar geleden dat we op scherp zijn gezet. Rampen, pandemieën, oorlogen: lang konden we denken dat dat iets was voor buiten de grenzen van ons aangeharkte land. Maar op 13 maart 2020 werden we stilgelegd vanwege een onbekend virus, waar honderden mensen per dag door stikten.

Ook voor ons als kerkgemeenschap was deze tijd indringend. Voor de zomer wijdde de Dominicuskrant er een heel nummer aan. Indrukwekkend is het om terug te lezen hoe snel er werd geschakeld door veel mensen: om per zoom te vergaderen, om pastoraat per telefoon te doen, om vieringen beter te streamen. En ook zochten veel mensen op eigen initiatief contact met mensen die ze uit de Dominicus kennen. Want wat deed het zeer op veel plaatsen. Mensen waren angstig of somber, raakten geïsoleerd, hadden verdriet omdat groepen stilvielen, ze niet naar de kerk of naar het koor konden, het Open Huis niet doorging. Sommigen verloren geliefden en konden niet eens afscheid nemen. Vaak was de ontredde stil. In de beslotenheid van ons eigen huis, en buiten met een mondkapje op.

In de coronatijd werden we heel snel een hybride gemeenschap. Ook nu we weer gewoon naar de kerk kunnen, zitten er elke viering twee- tot driehonderd mensen online te kijken en te luisteren. In heel Nederland en ook daarbuiten. Nog steeds is er koffie met zoom na de viering en soms zijn er verdiepingsbijeenkomsten via zoom. We hebben elkaar ontmoet, met lege handen, via het scherm. En we bleken elkaar heel wat te geven hebben. Dat stemt hoopvol, want wie weet wat ons nog te wachten staat, in de komende jaren?

Deze ervaring wilden we markeren met een nieuw doek. Beeldend kunstenaar en Dominicusganger Jo-anne de Haan ging impressies van gezichten maken. Dat begon bij de wekelijkse 'Koffie met zoom', de mensen die thuis de viering volgen en daarna elkaar digitaal ontmoeten. En het eindigde in enkele zondagse vieringen hier in de kerk. Verschillende mensen die voor haar poseerden zeiden: 'Het doet me denken aan dat lied: *Delf mijn gezicht op*.

Zo is dit doek met deze titel een ode geworden aan mensen die elkaar juist in een verwarrende tijd weten op te zoeken en ondersteunen. En die elkaar daarmee zien, in hun gelaagdheid. Allemaal hebben we gezichten, meer dan één. Deze zomer zette Jo-anne haar kunstwerk hier in de kerk in elkaar, hier op het podium stond haar naaimachine. Een monnikenwerk. Kom gerust na de viering hier kijken, je zult mensen herkennen – en ook weer niet. En als je thuis kijkt: er is een filmpje beschikbaar en op Instagram verschijnen alle portretten.

Terug naar de radicalisering, maar dan het Jezus'-model, aan het einde van deze zomer die maar geen komkommertijd werd. Ik vraag me af of we die nog wel eens krijgen. Anders gaan leven – in de woorden van Jezus: je bekeren en leven in de nabijheid van God – wat betekent dat? Waar begint dat mee? En zijn de problemen niet veel te groot en allemaal verbonden met elkaar? Waar te beginnen, met dat anders leven? Met alles weggeven, niets meer verbruiken? Of met alles wat je hebt goede doelen gaan ondersteunen? Met bomen planten? Voor de nieuwe armen zorgen? Politiek actief worden? Met jezelf leeg te geven?

Maar wat is dan het goede nieuws? En waar zit dan die macht in, die de 72 in het verhaal hebben ervaren? En ook de 72 hier op het doek, die staan voor ons allemaal, hier en thuis? In de veertiende eeuw vond de mysticus Jan van Ruusbroec er woorden voor die doen denken aan het gedicht dat Huub Oosterhuis later schreef. 'Ik moet Jou weer opgraven in mij', schrijft hij. Diep, diep in elk van ons is iets van God: bron, opborrelend water, dieper dan ik ben, wil het zich uitleven in wie ik ben en in wat ik te geven heb. Wil het zich laten kennen.

Ik ben aan het radicaliseren, zei ik in het begin. En ik heb het bij mijn collega Eva Martens gecheckt: zij ook. Misschien wil je met ons mee-radicaliseren. Door te wetenschap toe te laten dat je gezond bent. Door vrede aan te bieden aan wie je tegenkomt. Door niet in te gaan in vruchteloze strijd. Door te ervaren wat je echt nodig hebt – en wat je rustig kunt missen. Door te kijken wat wij als kerkgemeenschap kunnen doen in deze tijd.

En ook: door dagelijks niet alleen de krant te lezen, maar ook de bron op te zoeken waar Ruusbroec het over heeft. In stilte, in schoonheid, in gebed, in aandachtig en welwillend naar elkaar kijken. Elkaar tevoorschijn kijken, noemde ik dat eens, met onze meer dan een-gezichten. Eigenlijk - en nu ga ik, bijna extatisch, God prijzen - dit is zó eenvoudig, dat wij, eenvoudige mensen, dit ergens al weten.
God lof!

Arjan Broers

We lazen *Lucas 10: 1-12, 17-21* en *Ruusbroec (fragment)*

Arjan Broers is te bereiken via 'Arjanbroers@dominicusamsterdam.nl'

Zie de portretten van Jo-anne de Haan op: <https://www.instagram.com/dominicusamsterdam/>